

پای صحبت مهران معماری، دبیر زبان و مدرس دانشگاه فرهنگیان

نگذاریم نظارت‌های علمی، پیوستگی و تداوم خود را از دست بدهد!

شهلا زارعی نیستانک
Email: sh.zarei@yahoo.com

اشاره

امروزه دبیران علاقه‌مند به مطالعه و تحقیق در آموزش و پرورش بسیاریند. اینان اغلب در شهرهای دور و نزدیک با امکانات نه چندان فراوان تدریس می‌کنند و در عین حال علاقه‌مند به ادامه تحصیلی در رشته خود هستند. از این رو طی سالیان اخیر، جمع زیادی از آنان، با وجود مشکلات بسیار، موفق به دریافت مدرک کارشناسی ارشد یا دکترا شده‌اند و به چنان صلاحیتی دست یافته‌اند که علاوه بر تدریس زبان در مدارس، بنا به تجربه و سوابق علمی خود، در کلاس‌های آموزش ضمن خدمت، دانشگاه فرهنگیان و... نیز تدریس می‌کنند. علاوه بر این در انجمن‌های علمی و همایش‌های گوناگون فعالانه حضور می‌یابند و به ارتقاء برنامه‌ها و آموزش‌ها کمک می‌رسانند. چنین همکاری گنجینه‌های آموزش و پرورش هستند؛ باید قدرشان را دانست و از تجربه‌های آنها نهایت استفاده را برد. گفت‌و‌گوی این شماره ما با یکی از این عزیزان انجام شده است که توجه شما را به متن آن جلب می‌کنیم.

مهران معماری از زبان خودش

مهران معماری هجتم با ۳۰ سال سابقه تدریس. نخست به‌عنوان آموزگار در استان خوزستان، شهرستان ماهشهر، آغاز به‌کار کردم و سپس در تمام دوره‌های تحصیلی ابتدایی، راهنمایی، متوسطه و تربیت معلم نیز تدریس کردم. همزمان، پس از اخذ مدرک کارشناسی ارشد، در دانشگاه‌های شهید چمران اهواز، پیام نور، آزاد اسلامی و علمی کاربردی هم تدریس داشتم. در زمینه مقاله، دو مقاله ISI و چهار مقاله ISC نوشته‌ام و بیش از ۱۵ مقاله در کنفرانس‌های ملی و بین‌المللی در داخل و خارج کشور ارائه داده‌ام. عضو انجمن مدرسان زبان انگلیسی کشور (TELLSI) و رئیس هیئت مدیره انجمن علمی - آموزشی معلمان زبان انگلیسی استان خوزستان که در سال ۱۳۷۸ به‌منظور ارتقای سطح علمی دبیران، و در نتیجه ارتقای پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در درس زبان انگلیسی تأسیس شده است و همچنین، در اهواز عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان، پردیس رسول اکرم (ص) می‌باشم.

با توجه به سوابق شما در انجمن علمی - آموزشی معلمان زبان انگلیسی استان خوزستان به‌نظر تان این انجمن چه فعالیت‌هایی را در راستای ارتقای سطح آموزشی زبان انگلیسی در استان خوزستان انجام داده است؟

فعالیت‌های ما در چند محور طراحی شده است. دوره‌های ضمن خدمت که از نیازهای مستمر دبیران است، در برنامه‌های مستمر و سالانه ما در نظر گرفته شده است. خوشبختانه در این زمینه، همیشه حمایت‌های معنوی و تعامل خوبی از طرف اداره کل آموزش و پرورش استان خوزستان برای ما وجود داشته است. حداقل دو دوره در سال با توجه به نیازسنجی‌های سالانه، از طرف انجمن برگزار می‌شود.

محور دوم ما کارگاه‌های آموزشی است؛ به‌خصوص در سال‌های اخیر که با تغییرات اساسی در برنامه درسی و کتاب‌های وزارتی داشته‌ایم، سعی کرده‌ایم با هماهنگی‌های لازم با دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی به فراخور توان

خود و نیاز دبیران، کمبودها و ضعف‌های کتاب‌ها را پوشش داده و با تشکیل کارگاه‌های آموزشی دبیران را از سردرگمی در بیاوریم.

محور سوم، شرکت و برگزاری همایش‌های ملی و بین‌المللی است. هر سال تعدادی از دبیران را به کنفرانس‌های بین‌المللی اعزام می‌کنیم. از حدود هفت سال پیش نیز در برگزاری همایش تخصصی زبان، گفتمان و منظورشناسی که توسط گروه زبان انگلیسی دانشگاه شهید چمران اهواز برگزار می‌شود، مشارکت داشته‌ایم.

محور چهارم ما، سفرهای تفریحی - آموزشی است. این سفرها شامل سفرهای داخلی و خارجی هستند. البته اعزام اعضا به نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران نیز در همین قالب اجرا می‌شود.

با توجه به تجربیات ارزشمندتان در زمینه آموزش در سطح متوسطه و تربیت معلم، به نظر شما معلم زبان باید از چه صلاحیت‌های حرفه‌ای برخوردار باشد؟

هر معلم زبان ابتدا باید معلم، به معنای دقیق این کلمه، باشد و سپس تخصصی‌تر، مثلاً معلم زبان انگلیسی هم باشد. به علاوه باید از نظر علمی به روز باشد، به تحصیلات آکادمیک خود ادامه بدهد و مطالعات دائمی و پیوسته داشته باشد. اصول و مفاهیم یادگیری - یاددهی را بداند و به‌عنوان یک دبیر زبان انگلیسی تحلیلگر خطاهای زبانی باشد؛ یعنی همیشه به دنبال این باشد که منشأ خطاهای دانش‌آموزان را پیدا کند و این میسر نیست مگر اینکه تفاوت‌های زبان مادری و زبان انگلیسی را بداند. دبیر زبانی که خودش مسلط به چهار مهارت زبانی نباشد به یقین دانش‌آموزان مسلطی را نمی‌تواند تربیت کند.

ویژگی‌های اخلاقی و تشخیصی معلم زبان چگونه باید باشد؟

در تعریف، معلم خوب و موفق از دیدگاه من معلمی است که در ضمن اینکه معلم است شاگرد خوبی هم باشد. به عبارتی، معلم باید بتواند احساس شاگرد یا متعلم خود را حس کند. باید حدود معاشرت و تعامل با دانش‌آموز خود را بداند و فاصله خود را در موقعیت‌های متفاوت با دانش‌آموزان حفظ کند و در کار خود انعطاف داشته باشد. به یقین معلم شیک‌پوش و در عین حال ساده‌پوش همیشه در دل دانش‌آموزان جا دارد.

به نظر شما چه عواملی در رشد مهارت‌های فردی خودتان بیشتر مؤثر بوده است؟

از عمده عوامل رشد من در مسیر معلمی این بوده که همیشه سعی کرده‌ام محیط خوبی را برای خود انتخاب کنم. همیشه محیط و اطرافیانی را برای خودم انتخاب می‌کردم که باعث

ارتقای من شوند و در من احساس نیاز به رشد را به‌وجود بیاورند. به جز این، به یاد ندارم که هیچ‌گاه از نمونه سؤال تکراری استفاده کرده باشم. باور کنید در کنار مشغله‌های روزمره‌ام هیچ‌گاه از کسب تجربه و به‌خصوص مطالعه فاصله نگرفته‌ام. تا آنجا که توانسته‌ام برای تعمیق یافته‌های خود به پژوهش و مقاله‌نویسی و در نتیجه به شرکت در همایش‌ها روی آورده‌ام.

به نظر شما مجله رشد آموزش زبان چه اهدافی را باید دنبال کند؟ به عبارت دیگر به‌عنوان یک دبیر زبان، مجله‌ای که در آموزش و پرورش چاپ می‌شود چگونه می‌تواند انتظارات شما را برآورده سازد؟

شاید باور نفرمایید، ولی به جرئت می‌گویم که حدود ۹۰ درصد مجلات رشد را داشته‌ام و خوانده‌ام. همیشه این مجله در مسیر مطالعاتی من بوده و هنوز هم هست. این مجله برای من رسالت خودش را انجام داده، اگرچه همیشه نسبت به فعالیت‌های آن نقد و نظر داشته‌ام و دارم. ببینید، مثلاً در بخش معرفی کتاب‌های جدید و مفید همیشه خوب عمل کرده ولی همیشه دوست داشته‌ام طریقه دسترسی به آن‌ها را نیز اطلاع‌رسانی کند. چرا که من و همه دبیران، در شهرستان با این مسئله مشکل داریم. شاید مهم‌ترین نقدی که به مجله رشد دارم این است که باید بیشتر معلمی باشد. البته حق می‌دهم قبلاً معلم‌های ما زیاد به ادامه تحصیل و همچنین نوشتن نپرداخته بودند، ولی فضا تغییر کرده است. در این دوران دیگر می‌بایست به مقالات، نوشته‌ها و تجربیات معلم‌ها بیشتر پرداخته شود. احساس می‌کنم هنوز هم مجله رشد بیشتر بوی وزارت علوم می‌دهد تا وزارت آموزش و پرورش. باید بپذیریم که رنگ و بوی علمی آموزش و پرورش، به‌خصوص با داشتن فرهنگیان عوض شده و اکنون می‌تواند مستقل‌تر عمل کند. برگزاری کارگاه‌های آموزشی کاربردی و همایش‌هایی در سطح ملی و حتی بین‌الملل برای ایجاد انگیزه مطالعه در دبیران بسیار ضروری است.

چه بخش‌هایی از مجله را مفید ارزیابی می‌کنید و فکر می‌کنید برای معلمان کاربردی‌تر است؟

بخش‌های معرفی کتاب، نقد کتاب‌های درسی و تجربیات معلمین از جمله بخش‌های مفیدتر مجله رشد است. البته مقالاتی هم که بیشتر به مهارت‌ها و روش‌های تدریس می‌پردازند مفید فایده‌اند.

در رشد آموزش زبان، به چه زمینه‌هایی از آموزش زبان بیشتر پرداخته شده است و به چه زمینه‌هایی کمتر؟

می‌دانید که تاکنون، با توجه به اینکه هدف آموزش زبان انگلیسی چیز دیگری بوده، بیشتر بر مهارت‌های خواندن و نوشتن تأکید می‌شده است. با توجه به تغییر در نگرش برنامه‌های درسی

و جهت‌گیری به‌سوی مهارت‌های ارتباطی و همچنین تألیف کتاب‌های درسی جدید، می‌طلبد که ما نیز گستره فکری خود را کمی تغییر و بیشتر توسعه بدهیم و چهار مهارت را همزمان پوشش دهیم. بدون داشتن هیچ‌گونه قصدی می‌خواهم ادعا کنم که نظام آموزشی کشور تاکنون در تربیت معلمان خوب، در سطح کارشناسی، موفق نبوده است. ان‌شاءالله با پیدایش و توسعه دانشگاه فرهنگیان به بعد تربیت معلم با همت و حساسیت بیشتری نگرینده شود. جدا می‌گویم که حلقه گمشده در رشد آموزش زبان انگلیسی، تربیت معلم بوده است.

از چه راه یا راه‌هایی می‌توان فرهنگ مطالعه منابع تخصصی را بین دبیران اشاعه داد؟

همان‌گونه که در بالا اشاره کردم، ما نمی‌توانیم از معلمی با سطح و مهارت و معلومات پایین، انتظارات تخصصی داشته باشیم. ابتدا می‌بایست معلم را متخصص بار بیاوریم سپس در او احساس نیاز به مطالعه را ایجاد کنیم. چگونه؟ اینکه بر او نظارت و از او انتظارات علمی داشته باشیم. ببینید، ما با انتظاراتمان از طرف مقابل به او خط می‌دهیم. یک نیم‌نگاهی به توقعات آموزش و پرورش و مدیریت آن از معلمان داشته باشیم، متوجه می‌شویم که ما خیلی از معلمان را به حاشیه رانده‌ایم. بازرسی در تنها تذکری که در دفتر مدرسه برای معلم یادداشت کرده بود نوشته بود: «لطفاً با خودکار قرمز در دفتر کلاس نمره وارد نکنید!!!» خود حدیث مفضل بخوان از این مجمل. دوم اینکه نگذاریم این نظارت‌های علمی پیوستگی و تداوم خود را از دست بدهد. سیر مطالعات باید پیوسته، منسجم و هدف‌دار باشد.

نظرتان راجع به برنامه درسی جدید که رویکرد متفاوتی را نسبت به گذشته اتخاذ کرده چیست؟

واقعاً بحث در مورد برنامه درسی جدید و انتخاب رویکردهای آن، زمان و شرایط خاص خود را نیاز دارد. البته این سؤال طوری به من خط می‌دهد که گویی می‌خواهد بقبولاند که رویکردی متفاوت اتخاذ شده است. بگذارید در یک جمله کوتاه بگویم که «برنامه درسی جدید در حد تئوری خوب است». انتخاب یک رویکرد می‌بایست با در نظر گرفتن بستر آن باشد با این میزان ساعت، این رویکرد و مشکلاتی که در آموزش دبیران و روند تألیف وجود دارد، در عمل توفیق چندانی نخواهد داشت. این برنامه درسی، در کشور ما که زبان انگلیسی زبان بیگانه (خارجی) نامیده می‌باشد سازگار و جوابگو نیست. رویکرد ارتباطی ذاتاً رویکرد موفق بوده و هست اما در عمل، با محیط آموزشی ما سازگار نیست. دلیل ادعای بنده با نگاهی به کتاب نهم و چرخش به روش گفتاری - شنیداری (Audiolingual) از یک‌سو و نگاه به نمونه سؤالاتی که برنامه درسی دبیران محترم طراحی می‌کنند از سوی دیگر، می‌باشد.

به نظر شما نقاط قوت برنامه درسی کدام‌اند؟

نقاط قوت برنامه درسی، در تئوری پشتوانه آن است که رویکردی جهانی و کاربردی است. نگاه به چهار مهارت در آموزش زبان انگلیسی نگاهی موفق و خوش‌اقبال است، اما توجه و الزامات خاص خودش را می‌طلبد. از جمله اختصاص زمان کافی و آموزش‌های لازم می‌خواهد.

چه توصیه‌هایی برای بهبود وضعیت آموزش زبان خارجی در نظام آموزشی کشور دارید؟

نگاه آموزش و تألیف بومی از جمله مسائلی است که همیشه مطرح بوده و هست، اما تاکنون، متأسفانه، اقدامی در این زمینه به‌صورت عملی صورت نگرفته است. تألیفات بومی، ارتقاء سطح علمی و عملی دبیران و بسترسازی تخصصی برای درس زبان انگلیسی از توصیه‌های لازم برای ارتقای سطح زبان انگلیسی جامعه است. یک مسئله مهم را نیز باید یادآوری کنم که برای بهبود وضعیت آموزش زبان خارجی در کشور باید از آموزش زبان در خانواده شروع کنیم.

آیا زمان اختصاص یافته به درس زبان در برنامه جدید می‌تواند اهداف برنامه را محقق سازد؟

جانا سخن از زبان ما می‌گویی! درد دل و حرف دل همه را زدید. به‌طور ریشه‌ای باید بگویم خود این سؤال حاکی از آن است که برای ارتقا و بهبود سطح آموزش زبان انگلیسی باید به بسترسازی رویکرد ارتباطی توجه شود. در این راستا اولین گام هم اختصاص دادن زمان بیشتر است. یعنی حداقل دو جلسه در هفته.

به نظر شما ارزشیابی درس زبان و بررسی میزان یادگیری دانش‌آموزان چه نقشی در نظام آموزشی دارد و اگر تغییری در نظام ارزشیابی فعلی نیاز باشد چه تغییراتی باید صورت بگیرد؟

رویکرد ارتباطی حاکم بر برنامه درسی، ارزشیابی خاص خود را می‌طلبد. حقیقت این است که دبیران، با ارزشیابی به روش ارتباطی آشنایی ندارند و این شاید به دلیل این باشد که خود کتاب معلم و کتاب کار هم نتوانسته درست و صحیح در این راستا گام بردارد. مجدداً تأکید می‌کنم که کار را باید از معلم شروع کنیم و ارزشیابی را با توجه به رویکرد ارتباطی و کیفی در مدارس حاکم کنیم. ما می‌دانیم که تدریس و ارزشیابی در راستای یکدیگرند و به‌صورت Cyclical؛ ولی متأسفانه در مدارس می‌بینیم دبیری از آمار قبولی بیشتری برخوردار است که خطی (Linear) کار می‌کند. یعنی به تناسب نمونه و الگوی سؤال تدریس می‌کند. به عبارت دیگر تدریس تحت‌تأثیر آزمون قرار می‌گیرد. نگرش و روش باید تغییر کند.